

Amputált ön?¹

Tisza épp a parlamentből lépett ki. Az őszi nap megkopogtatta cvikkere üvegét. Gyalogosan indult a Körút felé. Ez az ülésnap annyira megtépázta idegeit, szeme előtt is karikák pattogtak, jobb, ha összeszedi gondolatait. Hosszú léptekkel, ruganyosan járt a kellemes, kora nyári estében. Kis idő múlva cvikkerét mellénye zsebébe rejtette, mert bár szerette a gyalogosok jövés-menését figyelni, most inkább behunyt szemmel sétált. Négy-öt métert is megtett úgy, hogy nem nyitotta fel szemhéjait. Így is biztonsággal járt. Számolt. Három-négy-öt-hat lépés. Aztán szemfelpattanás. Felmérte a következő etapot, a jelenlévő, és esetleg bárhonnán is az útjába toluható akadályokat, s ha nem látott különösebb nehézségeket, úttorlaszokat, újfent elzárta a tekintet útját. Jól esett szemének ez a kis pihentetés. Alapvetően játékos ember volt, de a Tisztelt Ház napi csatározásai megkopották benne a homo ludensi lelkületet. Három-négy-öt. Hopp. Kutyaugatás. Gyorsan körbekémlt, lába elé lesett, s valóban ott csaholt egy öleb. Majdnem rálépett.

– Bocsánat, kisasszony.

– Nézhetne a lába elé, alvajáró! Megtapossa itt Szepit! Kétszáz korona volt, egyenesen egy ázsiai alomból.

– Bocsánat, kisasszony, bocsánat, Szepi!

Azzal továbblépdelt. Öltönyös, lajbis csoportozat vágatott át az úttesten, szemmel láthatóan pillanatok alatt ellepik a járdát. Fialatok voltak, talán jurátus hallgatók. Vadul gesztikuláltak. A futballt firtatták, szinte egymás szavába vágva, olyan tisztelt házas, képviselős modorban:

– Ez nem is rendes bajnokság. Ez smafu.

– Hadi bajnokság, háborúban nem lehet békebeli bajnokság.

– Lassan lesz egy rokkant bajnokság is fellábúaknak.

– Mit ízetlenkedsz, Juhar?

NOVÁK VALENTIN (1969) író, költő. Budapesten él. Legutóbbi kötete: *A remete* (2024).

1 Részlet a *Fecső* című, megjelenés előtt álló regényemből, melyben a Róheim-villa történetét mesélem el.

- Az Augusztai Serleg is milyen bővli dolog volt. Elitbajnokság, hi-he-tet-len.
- És mit szóltál te dacos KAC-os, hogy bevonultatták a csapatod?
- A Fradit küldtem volna a lövészárokba, a fene, hogy megeszi. De Kispesten annyi a tehetség, hogy tíz másik mancsaftot is kiállítanak, ha kell!
- Ti jobban pórusl jártatok. Tavaly még volt egy gólkirályotok.
- Na, megszólalt a zsidó drukker. Mennyi pénzt ajánlott az MTK, te, anyaszomorító?!
- Azt én nem tudom, de jobb helye lesz ott a Schlossernek, mint nálatok. Meg se becsültétek.
- Várj, hányszor volt gólkirály?
- Vagy hétszer, ha jól számolom.
- Már a fociba is beleszól a zsidó tőke.
- Ez van, erősebb kutya...
- A Schlosserrel bajnokságot lehet nyerni. Egyedül megveri az egész mezőnyt. Főleg, ha csak tizenkét csapat van.
- Fogadjunk, hogy a testgyakorlók lesznek a bajnokok a görbe lábú vezetésével!
- Én zsidóbérencekkel nem fogadok.
- Orrba váglak, hé!
- Gyerekek, inkább menjünk ki egy sörkertbe. Egyébként meg a Fradi is tele van zsidókkal: a Wiener I. János, a Feldmann Gyula, a Weisz I. Ferenc, a Klein Péter, a Blum I. Zoltán, a Marositz Ferenc, szerintem a Schlosser is az. Ha már itt tartunk.
- Á, az sváb gyerek, és már nincs a Fradiban, hehe, kár nosztalgiázni.
- Mondom, orrba vágom ezt a Frankelt.
- Kellett nekik egy díszgój.
- Sörözzünk, az lenyugtat.

Egy-kettő közülük, mintha tényleg magába szívhatta volna a szellemi leépülés parlamenti mikéntjét, olyan ismerős fizimiskáknak látszanak a karzatról.

Igen, igen, nagy tollsercegetők. Az ott biztosan. Azt többször láttam...

Szelídebb csoport váltotta az előzőt. Az úttestről kanyarodtak Tisza elé...

- Tönkrevág minket a háború. Kivéreztet minket Ausztria. Mi vagyunk az áldozati hús a szédertálon. Nem is magunkért vagyunk a fronton, hanem valami hagymázás közösködés miatt.

- Meg kell, védjük az érdekeinket, ne viccelj! Fojtogattak itt minket Európa közepén, míg a perifériákon tarolnak az angolok, a franciák.

- Tudod, hány hadi sérült jött vissza a frontról? A nagybátyám is fél lábbal lépett be az országba. Tavalyig csak húszezer... A bácsikám nyomorog. Nem tudunk rajta segíteni, mert mi is szükségét szenvedünk... Aztán ki tudja, meddig tart ez a világnyavalya? Már lassan másodsor is lehullanak a levelek, de semmi áttörés...

- Á, ez a Tisza is teljesen behódolt. Jó, értem, magunkban semmik vagyunk, de ennyire feláldozni a magyar érdeket a Habsburgnak.

- Valami készül keleten, azt rebesgetik.

- Nem készül ott semmi.

- Leninről is jönnek hírek... Az emigrációban kavarja a vörös ciberelevest...

- Vörösök? Inkább ötven év háborús nyomor, mint három nap szocialista igazságtevés. A sok föltörekvő, senki zsidó vircsaftja ez a vörös komédia...

- Mi is zsidók vagyunk, de a bácsikám a fél zsidó lábát beáldozta a keresztény monarchia oltárán.

- Az más, kérlek, az más. Vannak még tisztességes zsidó emberek is.

- Khm, pardon, uraim, pardon, ha átengednének. Köszönöm.

- Milyen ismerős volt ez az alak. Nem a Sándor János, tudod, a belügy-miniszter?

- Nem, ez Tisza volt.

- Ilyen bátor, csak így magában? Pedig egyes körök hogy utálják...

- Föld alatti, felforgató körök.

- Én se szívelem. Tényleg ő volt? Utána megyek, párbajra hívom, a nép nevében...

- Pórus jár nál, megszabna rendesen. Jó vívó hírében áll.

- Majd eltapossa a történelem...

- Emlékszel, mit írt róla Ady a múlt héten?

Már megint mit írhatott? - tűnődött Tisza, miközben újfent csukott szemekkel lépdelt. De hát érdekel is engem...

- Pardon, pardon! Én sem figyeltem, de igazán behúzhatná a mankót, uram!

- Maga meg kinyithatná a szemét.

- Épp nyitottam, mikor kinyúlt a mankó.

- Tisza úr... Khm... Tisza úr...

- Igen, mit mond?

- Tisza úr. Egy éve az utcán lakom, engedje meg, hogy nyújtózzak legalább, ha úgy tetszik.

- Honnan tudja, hogy Tisza... úr...

- Az újságokban gyakran lerajzolták, meg fénykép is kattan, meg a karikatúrák is egészen hasonlítanak magára az ellenzéki lapokban...

- És maga ennyire járatos a napilapokban?

- Az előző napiakat félreteszik nekem a trafikban... Szóval, a geszti birtokán szolgáltam két évig, míg fegyverbe nem szólított Ferenc Jóska.

- Hogy hívják?

- Kovács Lajos Áron.

- Áron, maga az? A ménesem mellett volt, igaz?

- Ilyen jól emlékszik?

- A nevekre igen, az arcokra nem. Alkonyatkor a szemem is megfájdul, ezért csukom be pár lépés erejéig. Példaértékű volt a lószertete. Hogyne emlékeznék...

- Tisza úr, miért nem megy hintón vagy automobilon? Nem veszélytelen az élet az utcán manapság. Főleg egy miniszterelnöknek...

- Most a gyaloglás mellett döntöttem, kiszellőztetem a fejem. És hol harcolt, Áron úr?

- Hol, hol? Isonzónál.

- És elvesztette a bal lábát...

- Látja, kérem, látja... Frontkórházi gyorssegély - amputáció vérmérgezés ellen. Szakértelem. Még fáj egy kicsit a helye, de a rutinosabbak azt mondják, tompul majd a fájdalom, s eltűnik, mint maga a láb az életemből. Vagy alólam, ha úgy tetszik, kérem...

- S miért nem megy haza? Családja is van, két gyereke, ugye? Az óvodánkba jártak.

- Nincs otthon rám költhető pénz...

- És ha támogatnám egy évjáradékkal, a régi jó munkakapcsolat okán?

- Nem kívánhatom. Inkább sorsközösséget vállalok a többi tizenkilencezer-kilencszázkilencvenkilenc hadi nyomorékkal. Katonazubbony, mankó, pléh-bögre, vigyázz, jobbra át, bicegés indulj! Szánalomkeltéshez, piiihenny!

- Maga cinikus! De segíték. Álljon talpra! Az embereim fontosak.

- Emberei? Magának lehetnek emberei?

- Fogadja el az évjáradékot. A családja érdekében legalább...

- A családom érdekében? Az asszony összeállt valakivel, amíg én lövöldöztem a császárért meg magáért. Az emberei lövöldöztek, érti ezt, kegyelmes úr, hogyne értené. Az emberei? Nem szuverén emberek, hanem valakinek az emberei, szolgálói...

- És honnan ilyen tájékozott az adatok dolgában. Megagitálták?

- Mit tagadjam, meg-meglátogatnak itt az utcán a vörös agitátorok, ők pedig igazán jól értesültek, alagsorokon, alagcsöveken fut a hír... Mindent tudnak, ami a háború dolgait illeti, és negatív színben tünteti föl ezt a nemzetközi öldöklést, meg, már megbocsásson, magát és szívszerelmét, ezt a mindent meg-rágcsáló, nyúlajkú Monarchiát.

- De kérem! A kezem nyújtom, maga meg beleharap.

- Mióta múlt időben beszélhetek a testem egy részéről, mondhatni, harapós lettem. Védem a maradékot. Segít ebben az elvadulásban a mardosó éhség, az emberek közönye, és az utcán töltött tél is...

- Mondtam, amit mondtam, Kovács Lajos Áron, cinikus embertársam. Ha hazatér, évjáradékkal segítem, lakhatást is biztosítok, ha úgy alakul, a családjával. Most mást nem tehetek...

- És mi lesz a többi tizenkilencezer-kilencszázkilencvenkilencel, a családjaikkal, erre nem gondol? Vagy mindenkit, vagy senkit, miniszterelnök úr. Már megint a kiváltságok, már megint, még a nyomorban is az uram-bátyám... Kíráz a hideg, gróf úr. Tegyen mindenkiért, ha jót akar.

- Nem karolhatunk fel mindenkit. A háború kiszorolja a gazdaságot. Lassan a magánvagyonom is rámegy...

- Majd a vörösök megoldják a semmiből, lássa meg...

- Semmiből? A miénkből... Kovács Lajos Áron, a vörösök, a szociáldemokraták, az anarchisták, a szabadkőművesek, a kommunisták semmit sem oldanak meg. Ők kerékkötői a világnak. Közösségről prézsmítálnak, de csak a szerzés, az egyéni politikai ambíció hajtja őket. Ha távlatokban gondolkodunk, nem tudnak felmutatni semmit, csak hagymázás ideákat...

- Távlatokban? Gróf úr, én most vagyok rokkant. Most nyújtanak vigaszt, támaszt nekem és a hasonszőrűeknek, már elnézést a kifejezésért? Ki kell lépni a háborúból, és nem lesz ötvenezer nyomorék a hozzá tartozó ötvenezer nyomorult családdal. A fegyverek árát pedig adják nekünk. Ennyit megérdemlünk...

- Nézd, a Tisza! Szervusz, kérlek! Csak így gyalogosan?

- Diskurálunk? Diskurálunk?

- Szervusztok! Áron, most már mennem kell, gondolkodjon azért az ajánlatomon, bármikor megkereshet, fogadom. A háborúból pedig nem olyan egyszerű kilépni, ahogy maguk elképzelik, meg ahogy sulykolják a zűrzavarban hívők... Ha megbocsát, isten áldja!

- Minden jót, gróf úr, adja át üdvözetem a feleségének is...

Tisza István gróf továbblépdelt. Az előbbi játéktól azonban teljesen elment a kedve. Főleg ez a második ütközés. Aztán egy hirdetés tolakodott elé. Nem Unicum, nem szappan, nem szivar, sem nem sör: hanem a *Keleti J. testgyenesítő és gummivaruk gyára*. Már több helyen is látta városszerte, idénye jött hisz el. AMPUTÁLT ÖN? Micsoda arcátlan tolakodás, és mégis mily kifinomult üzleti érzék. Hm. Visszalépdelt Kovács Lajos Áronhoz:

- Már megbocsát, Áron, látta azt a plakátot, amely pótvégtagokat hirdet?

- Á, gróf úr, látom, nagyon szíven viseli a sorsom, lehet lelkiismeret-furdalása van. Hogyne láttam volna, én vagyok a gyár antireklámja. Hisz voltam is ott, s oly borsos árat kérnek egy normális műlábért, amire már nadrágot és cipőt is lehet húzni, hogy ahhoz két évig kellene a pléhbögrém zörgetnem az Opera előtt úgy, hogy nem eszem, nem iszom semmit. Férc protézisnél még a semmi is jobb...

- Értem, ne haragudjon, Isten áldja...

- Magát is...

Most már leszegett fejfel haladt. A Margit hídnál taxit intett, és bement a Nagykovácsi címet. Végre egy ember, aki nem ismeri meg, nem hasonlítja valakihez tévedésből. Egész éjjel forgolódott... Ha néha, percekre elnyomta a buzgóság, mankós regimenteket látott a frontra vonulni. Éjfél körül hálóköntöst vetett magára, és leült az íróasztalához. Papírt kotort elő a fiókból, a tollszárat tintába mártotta. De végül letette, és az ablakhoz ment...

Valamit tenni kell...

Az emberi élet legborzasztóbb zivatara, az ember sorsát romboló hatásoknak kitevő csapások legborzasztóbbika a háború. Talán zsenge gyermekkoromtól eltekintve, soha

nem tudott a háború vonzást gyakorolni képzelőtehetségemre. Az én képzeletemben a háború fogalma elválaszthatatlanul egybe volt forrva mindig nemcsak katonák kiontott vérével, hanem gyermekeknek és aggastyánoknak, özvegyeknek és árváknak irtózatosszenvedéseivel. A háború szó kiejtésénél lángba borult falvak, éhezők, didergők, nyomorgó asszonyok és gyerekek sokasága jelent meg szemeim előtt, és nagyon fiatal korom óta mindig azt vallottam, hogy a legnagyobb gonosztevő az, aki a háború átkainak és csapásainak szükség nélkül teszi ki az emberiséget...

Fel kell állítani egy rokkant ügyekkel foglalkozó hivatalt. Annyi, de annyi a tennivaló. Fel kell mérni, milyen területeken szorulhatnak segítségre a front-ról hazaérkezett amputáltak és családjaik. A mai kórházi rendszer sem megfelelő. Különleges hospitálókra lesz szükség, ahol ezek a speciális sérülések célirányosan kezelhetők, ahol a hadirokkantakat rehabilitálhatják. Igen, igen, s ami még fontosabb, ezen szerencsétlenül járt honfitársainknak kenyeret adó foglalkozást kell biztosítani. Trafikok. Erre már van példa. Parkok, múzeumok őrzése... Lehetnének jegyszedők, ruhatárosok a színházakban. Jegykezelők. Az utazásukat is segítő kedvezményben kellene részesíteni őket... És a vak katonákról sem lehet megfeledkezni, az a rengeteg mérges gáztól világtalanná vált szerencsétlen... Számukra is lehet megoldás, miért ne tanulhatnának meg, példának okáért, kosarat fonni, vagy olyan dolgokat, amelyekhez a többi, megmaradt érzék kifinomultsága szükséges. Geszten is egy látása vesztett ember hangolta a zongorát, csak akkor még nem öltött ipari méreteket a megvakulás... Lehetnének zongorahangolók. Igen, igen, valamit tenni kell! Erre nem gondolhattunk a háború kitörésekor. Mert más dolog csatákról, világégésekről olvasni a történelemkönyvekben, s más dolog megélni a históriaformáló eseményeket. Egy országos jelentőségű hadigondozó rendszerre lesz szükség, amely járadékot folyósít a rászorulóknak. Ennek anyagi bázisát még valahonnan elő lehet teremteni. A keresőképtelen hadirokkantoknak annyit kell majd folyósítani, hogy megélhetésük, ha szerényen is, de biztosított legyen. Szörnyű, ahogy végigmegyek a városon, mindenütt az a rengeteg katonakoldus. Az a számolatlan önbecsülése- és reménye vesztett kéregető. Tenni, tenni, tenni... Hol az a fránya papír?